

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 379/2014-12

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 9. júla 2014 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca), zo sudkyne Ivetty Macejkovej a sudcu Sergeja Kohuta predbežne prerokoval sťažnosť Ing. Mgr. R. V., zastúpenej advokátom JUDr. Jánom Kasenčákom, Advokátska kancelária, Juraja Fándlyho 7, Žilina, vo veci namietaného porušenia čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v konaniach vedených Okresným súdom Banská Bystrica pod sp. zn. 31 P 155/2013 a Krajským súdom v Banskej Bystrici pod sp. zn. 17 CoP 73/2013 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Ing. Mgr. R. V. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 19. marca 2014 doručená sťažnosť Ing. Mgr. R. V. (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v konaniach vedených Okresným súdom Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 31 P 155/2013 a Krajským súdom v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský

súd“) pod sp. zn. 17 CoP 73/2013. Sťažnosť bola odovzdaná na poštovú prepravu 17. marca 2014.

Zo sťažnosti vyplýva, že rozsudkom okresného súdu č. k. 31 P 155/2013-45 z 11. septembra 2013 bol upravený styk starých rodičov Ing. J. V. a A. V. (ďalej len „starí rodičia“) k maloletému L. V.(...) (ďalej len „maloleté dieťa“), a to za účasti matky maloletého dieťaťa – sťažovateľky. Styk bol upravený tak, že starí rodičia sú oprávnení stretávať sa s maloletým dieťaťom každý mesiac vždy v druhú sobotu v mesiaci, keď sú oprávnení maloleté dieťa prevziať o 9.00 h, do nedele do 16.30 h, keď sú povinní vrátiť ho sťažovateľke, ale tiež každý rok od 10. júla od 9.00 h do 20. júla do 20.00 h, ako aj v dňoch od 27. decembra od 9.00 h do 30. decembra do 19.00 h. Rozsudkom krajského súdu č. k. 17 CoP 73/2013-125 z 18. decembra 2013 bol rozsudok okresného súdu potvrdený. Na pojednávaní konanom 11. septembra 2013 právny zástupca sťažovateľky namietol nesplnenie zákonných podmienok podľa § 36 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“), a to aj tým, že pomery v rodine tvorenej sťažovateľkou a maloletým dieťaťom sú vynikajúce, pričom sťažovateľka zabezpečuje všetky funkcie oboch rodičov (teda aj zomrelého otca Ing. J. V.). Všeobecný súd sa s touto námietkou nijako nezaoberal. Ďalej právny zástupca upriamil pozornosť aj na to, že akýkoľvek zásah do rodičovských práv a povinností v rozpore so zákonom je porušením čl. 41 ods. 4 druhej vety ústavy, podľa ktorého práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona. Nebolo aplikované ustanovenie čl. 41 ústavy. Žiaduce bolo tiež zohľadniť princíp primeranosti (proporcionality). Súdne rozhodnutia, ktoré sú vo všeobecnosti prostriedkom na dosiahnutie cieľa, nie sú vhodným prostriedkom v prípade styku maloletého dieťaťa so starými rodičmi. Z celého súdneho konania je totiž zrejmé, že k styku dochádza, no existuje komunikačná bariéra. V tejto súvislosti však všeobecné súdy mali zvoliť najskôr menej zaťažujúci prostriedok, ktorým by bol výrok, že sa styk neupravuje. Zo súdneho spisu vyplýva, že sťažovateľka odpovedá na žiadosti starých rodičov o styk s oneskorením niekoľkých dní. Toto však nemôže byť argumentom pre zásah zo strany štátu. Musí sa totiž prihliadnuť na to, že sťažovateľka má svoje povinnosti a nie je povinná automaticky okamžite reagovať. Význam majú aj

okolnosti, za akých starí rodičia o styk žiadajú. Ak preto napr. starí rodičia kontaktujú sťažovateľku v čase, keď je v práci alebo okolo 21.00 h, keď už spolu s maloletým dieťaťom spia kvôli skorému rannému vstávaniu, nemožno si to interpretovať ako nevôľu sťažovateľky odpovedať starým rodičom na ich požiadavky. Neupravenie styku súdom s konštatáciou, že nie je preukázané kompromisné riešenie pri realizácii styku, by bolo v danom prípade spravodlivejšie a vo svojom konečnom dôsledku by prinútilo starých rodičov k zlepšeniu komunikácie so sťažovateľkou, ktorá je jedinou nositeľkou rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu. V opačnom prípade konečným dôsledkom je, že súd kreira rodičovské práva a povinnosti starým rodičom, čo však zákon nepripúšťa. Možno konštatovať, že v danom prípade medzi použitými prostriedkami a sledovaným cieľom nebol zachovaný princíp proporcionality (primeranosti). Nie je totiž zrejmé, na základe akých dôvodov prijal okresný súd názor o nutnosti upraviť vzťahy mocenským zásahom vo forme súdneho rozhodnutia.

Sťažovateľka žiada vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy v konaniach vedených okresným súdom pod sp. zn. 31 P 155/2013 a krajským súdom pod sp. zn. 17 CoP 73/2013 s tým, aby boli rozsudky okresného súdu z 11. septembra 2013 a krajského súdu z 18. decembra 2013 zrušené a vec bola vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie. Domáha sa napokon náhrady trov konania.

II.

Z rozsudku krajského súdu č. k. 17 CoP 73/2013-125 z 18. decembra 2013 vyplýva, že ním bol potvrdený rozsudok okresného súdu č. k. 31 P 155/2013-45 z 11. septembra 2013. Podľa názoru krajského súdu okresný súd konal a rozhodol o návrhu starých rodičov zo strany nebohého otca maloletého dieťaťa a jeho rozhodnutie vyjadruje názor, podľa ktorého nie je možné ponechať styk starých rodičov s vnukom na úvahe sťažovateľky ako matky. Preto styk starých rodičov upravil v rozsahu vyplývajúcom z výroku rozsudku. Rozsah styku predpokladá, že maloleté dieťa bude bývať u starých rodičov v L., ale spôsob a náklady prepravy maloletého dieťaťa do miesta bydliska starých rodičov sťažovateľku nezaťažujú, pretože jej povinnosťou je iba odovzdať maloleté dieťa pred svojím bytom

v určený čas a hodinu. Dohovor o právach dieťaťa, z ktorého okresný súd pri rozhodovaní vychádzal, je založený na štyroch základných princípoch, a to na nediskriminácii dieťaťa, najlepšom záujme dieťaťa, práve na život, prežitie a rozvoj a práve na rešpektovanie názorov dieťaťa. Okresný súd dôsledne rešpektoval princíp najlepšieho záujmu dieťaťa a práva dieťaťa na rešpektovanie jeho názoru. Jeho rozhodnutie nie je v rozpore s čl. 41 ods. 4 ústavy. Ústavný súd už vo viacerých rozhodnutiach konštatoval, že úprava styku rodičov s ich maloletými deťmi nevedie k obmedzeniu práv rodičov, ale prostredníctvom tejto úpravy prispieva k ich garancii. Preto nemôže byť v nesúlade s čl. 41 ods. 4 ústavy, pričom štát zasahuje do úpravy styku rodičov s dieťaťom len v špecifických, neštandardných situáciách, v prípadoch, keď sa rodičia o styku nedohodnú. Úprava styku maloletého dieťaťa s blízkymi osobami zomrelého manžela podľa § 36 ods. 2 zákona o rodine vyjadruje záujem štátu na udržaní rodinných vzťahov aj s blízkymi osobami po zomrelom rodičovi. Úprava styku v súlade s týmto ustanovením preto nemôže byť v rozpore s čl. 41 ods. 4 ústavy, keďže neobmedzuje rodičovské práva, len garantuje právo dieťaťa na styk aj s blízkymi osobami po nebohom rodičovi.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľov. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd

právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, návrhy podané oneskorene, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

Na rozhodnutie o tej časti sťažnosti, ktorá smeruje proti konaniu vedenému okresným súdom pod sp. zn. 31 P 155/2013 pre porušenie čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy, nie je daná právomoc ústavného súdu.

Ako to vyplýva z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy, právomoc ústavného súdu poskytovať ochranu základným právam a slobodám je daná iba subsidiárne, teda len vtedy, keď o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy.

Proti rozsudku okresného súdu bolo prípustné odvolanie ako riadny opravný prostriedok, a preto právomoc poskytnúť ochranu označeným právam sťažovateľky mal krajský súd v rámci odvolacieho konania. Tým je zároveň v uvedenom rozsahu vylúčená právomoc ústavného súdu. Treba tiež uviesť, že sťažovateľka využila možnosť podať proti rozsudku okresného súdu odvolanie.

Odlišná je situácia týkajúca sa tej časti sťažnosti, ktorá smeruje proti konaniu vedenému krajským súdom pod sp. zn. 17 CoP 73/2013 pre porušenie čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 4 a čl. 46 ods. 1 ústavy. Túto časť sťažnosti treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmavať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Jadrom sťažnosti sú dve zásadné námietky. Sťažovateľka predovšetkým tvrdí, že súdnou úpravou styku starých rodičov s maloletým dieťaťom došlo k porušeniu čl. 41 ods. 4 druhej vety ústavy, pretože právoplatné rozhodnutie znamená vlastne odlúčenie maloletého dieťaťa od sťažovateľky proti vôli sťažovateľky ako jedinej nositeľky rodičovských práv po smrti otca maloletého dieťaťa. Okrem toho tvrdí, že zásah súdu išiel nad rámec primeranosti (proporcionality), pretože bolo treba použiť miernejší prostriedok v tom zmysle, že súd mal rozhodnúť tak, že styk neupravuje s tým, že k náprave dôjde aj bez jeho zákroku zlepšením komunikácie so sťažovateľkou zo strany starých rodičov.

Podľa názoru ústavného súdu treba argumentáciu všeobecných súdov považovať za dostačujúcu a presvedčivú. V žiadnom prípade ju nemožno kvalifikovať ako arbitrárnu či zjavne neodôvodnenú. Skutočnosť, že sťažovateľka má na vec odlišný názor, sama osebe bez ďalšieho nemôže znamenať porušenie označených práv.

Podľa čl. 41 ods. 4 druhej vety ústavy práva rodičov možno obmedziť a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona.

Je zrejme už na prvý pohľad, že právoplatné rozhodnutia všeobecných súdov nie sú v rozpore s citovaným ustanovením. Aj keby sa totiž mala úprava styku medzi starými rodičmi a maloletým dieťaťom považovať za obmedzenie práva sťažovateľky ako rodiča (ako to tvrdí sťažovateľka), došlo k nej za okolností, ktoré sú v súlade s namietaným ustanovením ústavy. Sú totiž splnené obe ústavné podmienky, keďže ide o rozhodnutie súdu (1), ktoré bolo vydané na základe zákona (2), teda vychádzajúc z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o rodine.

Nemožno súhlasiť ani s názorom, podľa ktorého súdny zásah je neprimeraný a postačovalo by miernejšie opatrenie, ktorým by bol verdikt o tom, že sa styk neupravuje, vyriešenie sporu sa ponecháva na zlepšenú komunikáciu medzi starými rodičmi a sťažovateľkou.

Uvedené stanovisko sťažovateľky je vlastne popretím zmyslu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, za ktorý treba považovať vyriešenie sporu, ktorý medzi účastníkmi konania existuje. Vo veci neboli pochybnosti o tom, že nebola úplná zhoda medzi predstavami sťažovateľky a predstavami starých rodičov o tom, či a kedy má k styku starých rodičov s maloletým dieťaťom dochádzať. Za toho stavu je plne na mieste a je úplne primerané a logické, aby rozhodol autoritatívne všeobecný súd.

Berúc do úvahy uvedené skutočnosti, ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. júla 2014